
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

УДК 65.012.45

Валерія Валеріївна ДРЕЙ

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства,
Державний вищий навчальний заклад
«Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
вул. Чернишевського 24а, м. Дніпропетровськ, Україна
E-mail: valerym@i.ua
Телефон: +38050-955-15-25

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Дрей, В. В. Удосконалення процесу формування обліково-аналітичної інформації на підприємстві [Текст] / Валерія Валеріївна Дрей // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2013. – Том. 13. – С. 415-421. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Запропоновано проводити оцінку ефективності формування обліково-аналітичної інформації на підприємстві на основі формули, що відображає співвідношення рівня цінності та витрат на формування окремого виду інформації, за результатами розрахунку якої стає можливою ідентифікація джерел інформації, які не приносять очікуваної користі та потребують багато часу на формування. Розроблено алгоритм оцінки ефективності формування інформації та перелік управлінських дій, які необхідно спрямовувати на реалізацію потенціалу якості та покращення процесу її формування на підприємстві. Структура потенціалу якості інформації складається з якісних характеристик, які впливають на рівень її цінності (достовірність, об'єктивність, релевантність, повнота та своєчасність інформації). Результати оцінки можуть бути використані для формування бази цінної та ефективної інформації для управління виробничо-господарською діяльністю підприємства.

Ключові слова: обліково-аналітична інформація, цінність інформації, ефективність інформації, управлінські дії, управління інформацією.

Валерія Валеріївна ДРЕЙ

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация

Предложено проводить оценку эффективности формирования учетно-аналитической информации на предприятии на основе формулы, которая отражает соотношение уровня ценности и расходов на формирование отдельного вида информации, по результатам расчета которой становится возможной идентификация источников информации, которые не приносят ожидаемой пользы и требуют много времени на формирование. Разработан алгоритм оценки эффективности формирования информации и перечень управленческих действий, которые необходимо направлять на реализацию потенциала качества информации и улучшения процесса формирования информации на предприятии. Структура потенциала качества информации состоит из качественных характеристик, которые влияют на уровень ее ценности (достоверность, объективность, релевантность, полнота и своевременность информации). Результаты оценки могут быть использованы для формирования базы ценной и эффективной информации для управления производственно-хозяйственной деятельностью предприятия.

© Валерія Валеріївна Дрей, 2013

Ключевые слова: учетно-аналитическая информация, ценность информации, эффективность информации, управленческие действия, управление информацией.

Valeria Valeriivna DREI

PhD,

Associate Professor,

Department of Accounting, Economics and Management of Enterprise's Staff,
State higher educational establishment "Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture"
Chernishevskiy str., 24 a, Dnepropetrovsk, 49000, Ukraine

E-mail: valerym@i.ua

Phone: +38050-955-15-25

IMPROVEMENT OF FORMING OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL INFORMATION ON ENTERPRISE

Abstract

The estimation of efficiency of forming of accounting and analytical information on enterprise, which is based on correlation of useful of the information and charges on forming of separate type information, is offered. The results of estimation can be used in the process of identification of information generators, which are not useful and require too much time on forming. The algorithm of the estimation and list of administrative actions, which must be done to achieve quality of information and improvement of forming process of the information on enterprise are considered. The structure of information quality potential consists of high-quality descriptions which influence on the level of useful of information (authenticity, objectivity, relevant, completeness and timeliness). The estimation results can be used to form the base of useful and effective information for the management of production-oriented and economic activity on enterprise.

Key words: accounting and analytical information, useful of information, efficiency of information, administrative actions, information management.

JEL classification: M10

Вступ. В умовах становлення інформаційного середовища в Україні питання інформатизації виробничо-господарської діяльності підприємства набувають особливо актуального значення. Розвиваються інформаційно-комунікаційні технології, акцентується увага на способах ефективного використання інформаційних ресурсів, унаслідок чого інформація набуває характеру важливого стратегічного ресурсу. Завдяки його використанню стає можливим підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності та зміцнення конкурентоспроможності підприємства. Активні темпи процесів інформатизації не тільки спрощують комунікації на підприємстві, а й створюють інформаційний шум, що суттєво ускладнює процеси ухвалення управлінських рішень. За таких умов актуальним науковим завданням є обґрунтування методів оцінки та аналізу ефективності формування обліково-аналітичної інформації та розробка шляхів удосконалення процесів її формування.

Проблемам вимірювання цінності та ефективності інформації присвячено дослідження багатьох авторів з теорії інформації, серед яких варто назвати В. Свиридова, Б. Мороза [1,2], Г. Шанкіна [3], А. Деревягіна [4] та ін. Проблеми вдосконалення інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень на

промислових підприємствах присвятили праці сучасні українські дослідники Е. Гейер [5], В. Буряк [6], К. Жадько [7], Н. Назаренко [8], М. Пушкар [9], В. Фатюха [10], О. Шляга [11]. У цих дослідженнях увага звертається на удосконалення організаційно-інформаційної системи управління підприємством, не враховуючи при цьому сутності та якісних характеристик самої інформації як ресурсу, який створюється та поширюється людиною. Дослідники зосереджуються здебільшого на інформаційних ресурсах, а питання оцінки, аналізу та удосконалення процесу формування інформації обліково-аналітичного характеру на підприємстві розроблені недостатньою мірою.

Метою статті є визначення пріоритетних напрямів удосконалення процесу формування обліково-аналітичної інформації на підприємстві та розробка управлінських дій щодо покращення цього процесу на основі оцінки та аналізу ефективності формування інформації.

Виклад основного матеріалу. Оцінка ефективності процесу формування інформації базується на визначенні доцільності витрат на її створення та відображення у відповідних джерелах та характеризує час і кошти, які витрачаються на формування інформації, забезпечення її цінності. Здійснення такої оцінки дозволить виокремити джерела, на які

витрачається невиправдано багато коштів та часу.

Ефективність формування інформації пропонується визначати за формулою:

$$Efi_j = \frac{Ц_j}{Vfi_j}, \quad (1)$$

де Efi_j – ефективність формування j -го виду інформації (од./грн),

$Ц_j$ – цінність j -го виду інформації (од.),

Vfi_j – витрати на формування j -го виду інформації (грн).

Формуванням інформації у більшості джерел займається персонал підприємства, у зв'язку з чим витрати на створення інформації доцільно визначати шляхом помноження часу на створення інформації особою, що формує її у джерелі (окремою одиницею персоналу), на вартість часу роботи цього працівника. Адаже час, який витрачений на формування інформації, може бути задіяний у виробничо-господарському процесі підприємства, а втрата цього часу веде до втрат корисності праці.

Таким чином витрати на формування інформації визначаються за формулою:

$$Vfi_j = ЗП_{год} \times T_j, \quad (2)$$

де Vfi_j – витрати на формування j -го виду інформації (грн);

$ЗП_{год}$ – сума заробітної плати виробника (особи, яка формує інформацію) j -го виду інформації за годину (грн/год.);

T_j – час, який необхідний на створення j -го виду інформації (год.).

На основі вищенаведених формул оцінюється ефективність формування інформації та виробляються відповідні управлінські дії, спрямовані на зниження витрат або зростання цінності інформації. Алгоритм оцінки ефективності формування інформації наведено на рис.1.

Першим етапом в оцінці ефективності формування інформації є вимірювання цінності інформації (блок 2), модель та алгоритм комплексної оцінки якої розроблено у [12; 13]. Визначення витрат часу та коштів на формування інформації у джерелах (блок 3 та 4) на підприємстві має здійснюватись за формулою 2 на основі даних про трудомісткість відповідних операцій, пов'язаних зі створенням інформації. Заробітна плата на годину визначається шляхом ділення суми окладу за місяць відповідного працівника підприємства на 160 годин його праці. Інформація з деяких джерел не має витрат на

створення у зв'язку з тим, що ця інформація вироблялася без участі працівників підприємства (показники рахівника, технічна та технологічна документація, ЗМІ і т.ін.).

Визначення середніх витрат на формування інформації проводиться шляхом розрахунку середньоарифметичної суми витрат для формування інформації про виробничі витрати. Після підготовки даних для визначення ефективності формування інформації проводиться аналіз та порівняння рівня цінності відповідної інформації та рівня витрат на її формування.

Якщо цінність інформації знаходиться на низькому рівні, а саме – в інтервалі від 0 до 1 (блок 6), то така інформація приносить низьку користь при використанні, що вимагає визначення причин виникнення такого рівня якості. Причини виникнення недоліків щодо якості інформації можливо ідентифікувати за допомогою показника нереалізованого потенціалу якості та його складових, що дозволяє виявити, за рахунок якої якісної характеристики відбулося зниження цінності та які дії слід розробити для усунення таких недоліків. Тому, у разі низької оцінки цінності, слід проводити визначення та аналіз нереалізованого потенціалу якості (НПЯ_j) j -го виду інформації (блок 7).

Нереалізований потенціал якості інформації визначається як відхилення від еталонного значення показників якісних характеристик та має бути усунений за рахунок підвищення рівня їх оцінки до одиниці. Нереалізований потенціал якості інформації характеризує резерви її підвищення та розраховується за формулою:

$$НПЯ_{kj} = 1 - ЯК_{kj}, \quad (3)$$

де $НПЯ_{kj}$ – нереалізований потенціал якості за k -ю характеристикою j -го виду інформації,

$ЯК_{kj}$ – значення показника k -ї якісної характеристики j -го виду інформації,

k – якісна характеристика інформації.

Аналіз НПЯ_j дозволяє визначити, чи можливе підвищення цінності інформації (блок 8). Якщо підвищення останньої з низького рівня є неможливим з певних причин, то формування цієї інформації та витрати коштів на її відображення є недоцільними (блок 10). Після такого висновку не проводиться аналіз витрат на її створення та процес оцінки ефективності формування інформації закінчується, що визначає формування цінності аналізованої інформації як неефективне. Якщо аналіз НПЯ_j показав, що є резерви підвищення її якості, то розробляються відповідні заходи щодо підвищення її цінності (блок 9).

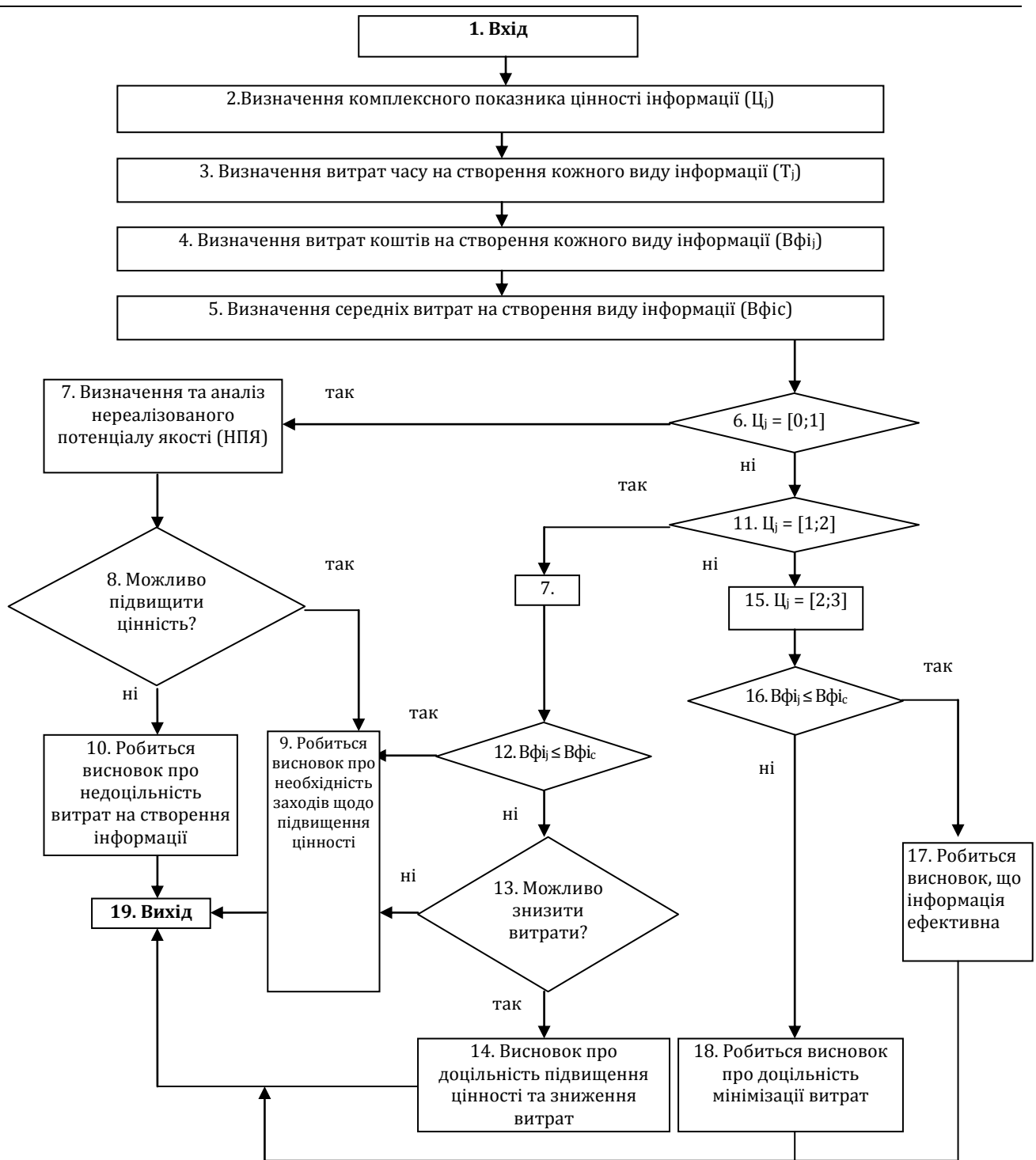

Рис. 1. Алгоритм оцінки ефективності формування інформації

Якщо цінність інформації (блок 11) знаходиться в інтервалі від 1 до 2 (середній рівень цінності), то після аналізу НПЯ_j інформації проводиться порівняння витрат на її формування та середніх витрат на формування інформації по підприємству (блок 12). У разі, коли витрати на формування цієї інформації є меншими за середні витрати, то робиться висновок про необхідність розробки заходів щодо підвищення цінності інформації (блок 9). Якщо витрати більші середніх,

то проводиться аналіз виникнення витрат та з'ясується можливість зниження їх. При можливості зниження витрат, робиться висновок щодо доцільності та можливості підвищення цінності інформації, а також - зниження витрат на її формування (блок 14). Якщо витрати знизити неможливо, то підвищується тільки цінність інформації (блок 9).

Якщо цінність інформації визначена на високому рівні (блок 15), то при витратах, нижчих

за середні (блок 16), робиться висновок про те, що цінність інформації формується ефективно (блок 17) та зниження витрат на її створення може привести до зниження її якісних характеристик. При високому рівні цінності та високих витратах (витрати є вищі середніх), ефективність формування інформації потребує удосконалення шляхом мінімізації витрат на їх відображення у джерелах.

Відповідно до алгоритму оцінки ефективності формування інформації (див. рис. 1), якість інформації з низьким рівнем цінності підлягає аналізу нереалізованого потенціалу якості, і, якщо можливість підвищення цінності існує, розробляються відповідні управлінські дії. У випадку відсутності можливості підвищення цінності інформації, визначається недоцільність здійснення витрат на таку інформацію.

Витрати на створення деяких видів інформації, які можуть бути отримані з різних джерел, розрізняються. Так, наприклад, інформація про суму витрат на електроенергію може бути отримана з 4 джерел – показники рахівника, розрахункова калькуляція латунних виробів, розрахунки технолога, калькуляція виробленої

продукції. При цьому найменш витратна інформація буде отримана з даних рахівника, тому що у її створенні не бере участь людина – інформація відображається самостійно без впливу осіб.

Результати аналізу ефективності формування інформації слід використовувати в процесі управління, щоб забезпечити ухвалення ефективних управлінських рішень на основі високоякісної інформації. Відповідно до запропонованого алгоритму оцінки ефективності формування інформації та інтерпретації результатів, існують види інформації, які потребують аналізу нереалізованого потенціалу якості.

Такий аналіз дозволяє визначити ті якісні характеристики, за рахунок яких інформація не надає очікувану користь управлінському персоналу. Ідентифікація таких характеристик та склад їх ознак дозволяє розробити управлінські дії для усунення недоліків якості інформації окремо за кожним аспектом та реалізації потенціалу кожної якісної характеристики інформації (табл. 2).

Таблиця 2. Розробка управлінських дій щодо реалізації потенціалу якісних характеристик інформації

Елементи нереалізованого потенціалу якості інформації	Управлінські дії щодо реалізації потенціалу якості інформації
1	2
Нереалізований потенціал достовірності	Удосконалення процесу формування інформації за рахунок: <ul style="list-style-type: none"> – вибору найбільш надійних джерел інформації; – підвищення кваліфікації виробника інформації; – визначення однієї відповідальної особи за створення інформації; – обрання додаткових джерел підтвердження інформації; – збільшення кількості перевірок достовірності інформації.
Нереалізований потенціал об'єктивності	Удосконалення процесу формування інформації за рахунок: <ul style="list-style-type: none"> – зменшення кількості пунктів обробки інформації. – забезпечення незалежності пункту виробництва інформації; – усунення особистої вигоди у виробника інформації.
Нереалізований потенціал релевантності	Збільшення ступеня відповідності інформації управлінським завданням за рахунок: <ul style="list-style-type: none"> – визначення взаємозв'язку між видом інформації та управлінським завданням; – оцінки невизначеності ситуації при ухваленні управлінського рішення.
Нереалізований потенціал повноти	Збільшення ступеня відповідності інформації управлінським завданням за рахунок: <ul style="list-style-type: none"> – визначення потреб персоналу в інформації та її змісті; – усунення надлишкової інформації.
Нереалізований потенціал своєчасності	Удосконалення ефективності процесу споживання інформації за рахунок уточнення часу виникнення потреби в даних та забезпечення своєчасного формування інформації.

Розроблені управлінські дії щодо удосконалення процесу формування аналітичної інформації на підприємстві дозволяють не тільки керувати якісним рівнем самої інформації в момент її створення, а й враховують цілі тих осіб, які будуть

використовувати дані для вирішення важливих управлінських завдань.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, результатами оцінки та аналізу ефективності формування інформації є виокремлення інформації з низьким рівнем цінності та високими витратами на створення, що сприяє ідентифікації тих джерел, які не приносять очікуваної користі та потребують багато часу на формування. Необхідний рівень ефективності процесу формування інформації досягається у разі зниження суми витрат на її створення та одночасно підвищення цінності інформації. Підвищення цінності та ефективності формування

обліково-аналітичної інформації має здійснюватись відповідно до структури нереалізованого потенціалу якісних характеристик інформації та співвідношення рівня цінності інформації і витрат на її створення.

Подальше стратегічне управління процесом формування інформації має розвиватися у напрямку підвищення ефективності найбільш цінної інформації або підвищення цінності найбільш ефективної, що спрямовує роботу управлінського персоналу, по-перше, на суворий контроль витрат на відображення інформації, по-друге, на пошук та реалізацію напрямів покращення якісних характеристик інформації.

Список літератури

1. Свиридов, В. В. Организация процессов обработки информации по критериям ценности и старения в АСУ / В. Свиридов, Б. Мороз. – Х.: Основа, 1992. – 112 с.
2. Мороз, Б. І. Методи визначення цінності інформації для організації її захисту / Б. Мороз, О. Молотков, Ю. Ульяновская // Правове нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2001. – Вип. 2.
3. Шанкин, Г. П. Ценность информации. Вопросы теории и приложений / Шанкин Г. П. – М.: Филоматис, 2004. – 128 с.
4. Деревягин, А. И. К оценке ценности управленческой информации // Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление. – № 1. – 2009. – С. 58-61.
5. Гейер, Е. С. Методи оперативного інформаційного забезпечення діяльності машинобудівних підприємств: автореф. дис.. канд. екон. наук: 08.07.01 / Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2002. – 17 с.
6. Буряк, В. В. Механізм управління інформаційними ресурсами промислових підприємств: дис... канд. екон. наук 08.06.01 / Донбаська державна машинобудівна академія. – Краматорськ, 2006 – 190 с.
7. Жадько, К. С. Організаційно-методичні засади інформаційного забезпечення управління підприємствами: дис. канд. екон. наук 08.06.01 / Дніпропетровський державний аграрний університет. – Дніпропетровськ, 2003. – 174 с.
8. Назаренко, Н. С. Інформаційно-методичне забезпечення обґрунтування управлінських рішень малих та середніх підприємств машинобудування: автореф. дис.. канд. екон. наук: 08.00.04/ Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2008. – 23 с.
9. Пушкар, М. С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
10. Фатюха, В. В. Вдосконалення інформаційного забезпечення управлінських рішень на підприємствах машинобудування: дис... канд. екон. наук 08.06.01/ Запорізький інститут державного та муніципального управління. – Запоріжжя, 2006. – 178 с.
11. Шляга, О. В. Інформаційне забезпечення системи управління машинобудівних підприємств: автореф. дис.. канд. екон. наук: 08.00.04/ Приазовський державний технічний університет. – Маріуполь, 2007. – 24 с.
12. Дрей, В. В. Розробка алгоритму комплексної оцінки цінності обліково-аналітичної інформації на підприємстві / В. В. Дрей // Сучасні тенденції розвитку наукової думки: II міжнар. наук.-практ. конф., 31 січня – 7 лютого 2011 р.: тези доп. – Одеса – Лондон, 2011. – С. 87-89.
13. Дрей, В. В. Модель комплексної кваліметричної оцінки якісних характеристик управлінської інформації / О. М. Вакульчик, В. В. Дрей // Економічний простір. – Д.: ДВНЗ «ПДАБА», 2011. – № 46. – С. 224-235.

References

1. Sviridov, V., Moroz, B. (1992). Organization of processes of treatment of information on the criteria of value and senescence in to ASM. Kharkov: Osnova.
2. Moroz, B., Molotkov, O., Ulianovskaia, Y. (2001). Methods of determination of value of information for organization of informational defense. *The legal normative and metrology providing of the system of information's defense in Ukraine*, 2.
3. Shankin, H. (2004). Useful of the information. The questions of theory and practice. Moscow: Filomatis.
4. Dereviagin, A. (2009). To the estimation of value of administrative information. *Vestnik VGU. Economics and management*, 1.

-
5. Geier, E. (2002). Methods of operative information support of the activity of the machine-building enterprises. Donetsk.
 6. Buriak, V. (2006). The mechanism of information resources management at industrial enterprises. Kramatorsk.
 7. Zhadko, K. (2004). Organizational-methodical basis of enterprises management supply information. Dnepropetrovsk.
 8. Nazarenko, N. (2008). The information and methodical maintenance of substantiation of management decisions of small and middle mechanical engineering enterprises. Khmel'nitskii.
 9. Pushkar, M. (2007). Creation of the intellectual system of account. Ternopil: Cart-blansh.
 10. Fatiuha, V. (2006). Perfection of the informative providing of administrative decisions of the enterprises of mechanical engineering. Zaporizhia.
 11. Shliaga, O. (2007). The executive system dataware of machine-building enterprises. Mariupol.
 12. Drei, V. (2011). Development of complex estimation's algorithm of value of registration-analytical information on an enterprise. *Modern trends in scientific thought development* (pp. 87-89). Odessa-London.
 13. Vakulchik, O., Drei, V. (2011). Model of complex kvalimetric estimation of high-quality descriptions of administrative information. *Economic space*, 46, 224-235.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2013 р.